

ЗАЛЕПИ ТУКА

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА

Време за решавање: 180 минути

јуни 2014 година

Шифра на ПРВИОТ оценувач

Запиши
тука:

Шифра на ВТОРИОТ оценувач

ЗАЛЕПИ ТУКА

УПАТСТВО ЗА КАНДИДАТОТ

Внимателно прочитај го упатството. Не испуштај ништо.

Залепи ја едната шифра на означеното место на тестот („Шифра на кандидатот“), а другата шифра на означеното место на **листот за одговори**.

Не врти страници и не почнувај со решавање на задачите сè додека не ти каже надгледувачот. Тестот содржи задачи.

На задачите се одговара на еден од следните начини:

- со дополнување;

- со подвлекување делови во приложените текстови (зборови, група зборови, реченици, пасуси).

Внимавај на јазикот и на правописот во одговорите. **Пишувај читливо**. Нечитливите одговори и нејасните поправки се вреднуваат со нула (0) поени.

И во тестот и во листот за одговори пишувај исклучиво со пенкало и со кирилско ракописно писмо. Одговорите на задачите напишани со молив се вреднуваат со нула (0) поени.

Препишувањето е најстрого забрането. Сите идентични или слични текстови, како и текстовите испишани со различни ракописи се вреднуваат со нула (0) поени.

Покрај секоја задача е даден бројот на поените за точниот одговор.

За делот Пишување предвидено е да напишеш еден текст на тема по твој избор. Тестаторот ќе ти даде дополнителен лист на кој се напишани предложените теми и упатствата на задачата според кои треба да пишуваш.

Ти посакуваме многу успех!

ПРАЗНА СТРАНИЦА

1 Прочитај го извадокот од романот „Чичко Горио“ од Балзак и одговори на прашањата.

А.

Дури да побараа да ми ги ископаат очите, ќе им речев: „Ископајте ги!“ Многу сум будала. Тие веруваат оти сите татковци се како нивниот. Човекот треба секогаш да си се цени прво сам. Нивните деца ќе одмаздат за мене. Во нивни интерес е да дојдат овде. Предупредете ги дека со ова тие си ги определуваат сами своите смртни часови. Со ова единствено злосторство ги причинуваат сите злосторства на веков. Одете, речете им дека ако не дојдат, вршат таткоубиство. И досега доста сториле без да се брои ова. Викајте како јас: „Еј, Нази! Еј, Делфина! Дојдете кај татко ви кој беше толку добар спрема вас и кој сега страда!“ Ништо, никој! Зар ќе пцовисам како куче? Тоа ми е наградата - заборава. Тие се злосторнички, бесрамници; јас ги презирам, ќе станувам ноќе од мојот гроб за пак да ги проколнам, оти најпосле, пријателе, виновен ли сум? Тие многу лошо се однесуваат!... но, што зборувам јас? Нели ми рековте дека Делфина е овдека? Таа е подобрата...Вие сте мој син, Ежен, вие! Сакајте ја, бидете ѝ татко. Другата е многу несреќна. А нивниот имот? Ах! Господи! Издивнувам, премногу ми е тешко. Пресечете ми ја главата, оставете ми го срцето.

Б.

Измамен бездруго од солзите, Горио ги употреби своите последни сили за да ги испружи рацете, ги напипа од обете страни на креветот главите на студентите, им ја стегна силно косата и тивко промрмори:

- Ах! Ангелеи мои! - два збора, два шепота што ги искажа душата која си отиде заедно со нив.

- Кутриот мил човек! - рече Силвија, трогната од извикот кој искажа едно возвишено чувство што го раздвижи за последен пат најужасната, но и најневолната од сите измами.

Последната воздишка на овој татко требаше да биде воздишката на радост. Во неа беше изразен сиот негов живот: и овој пат тој се излага.

„Чичко Горио“ - Оноре де Балзак („Мисла“, 1997 г.)

<p>(1.1) Која е главната тема во овој роман?</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(1.2) Од што е условена љубовта на ќerkите кон таткото, според приказната во наведениот роман?</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(1.3) Во наведениот извадок, чичко Горио се обвинува себеси за односот на ќerkите, затоа што не се:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(1.4) На крајот од романот, Горио создава дека неговиот татковски однос кон ќerkите бил само:</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(1.5) Балзак е писател кој е претставник на литературниот правец _____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(1.6) Нарацијата во извадокот Б е изведена во _____ лице.</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(1.7) Во кој век создавал писателот Балзак?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(1.8) Според темата, како вид роман е делото „Чичко Горио“?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>

2 Прочитај го извадокот од драмата „Македонска крвава свадба“ од В. Чернодрински и одговори на прашањата.

А.

ЦВЕТА: *(исплашена потскокнува и вика)* У! Мајко! Татко, змија! *(покажува со прст)*
СИТЕ: *(изненадени)* Што! к'де е?
ЦВЕТА: Ево ја! Ено ја, бегат, удрете!
ДУКО: *(со стап во рацете)* Бегајте! Чекајте да ја отепам. *(удира со ластегарката)* А, пустина ни една! *(продолжува да ја удира)*
ТРАЈАН: Удри. Удри отепај ја синко!
БОГДАН: По глаа, по глаа удри. Змија инаку не се отепува.
ТРАЈАН: Бре, пустината ни една, колка е!
ДУКО: На ти тебе касање. *(ја крева ластегарката)*
БЛАГУНА: *(исплашена)*. Леле, колкаа била, штурината! Фрли ја тамо, синко!
ТРАЈАН: Не, не, остај ја тука! Да не оживит пак, да ја гледаме. *(кон Цвета)*
Се уплаши, ќерко, много?
БОГДАН: Како да не се уплашила, не е играчка, умираат чоек од неа.
ЦВЕТА: Леле, за малку ќе ме укасаше.
БЛАГУНА: *(кон Цвета)* Земај напи се вода, ќерко, земај. Види колку пож'лте. Дуко, подај го стомнето одтаде.
БОГДАН: Море убо оту не ја укаса.
БЛАГУНА: *(Крстејќи се)* Сполај ти тебе господи, оти ми го заварди момичево. Варди нè и чувај нè сите од лошо.
ТРАЈАН: Напи се, ќерко, напи се. На уплав водата помага.
ДУКО: Арно е кажав! Здроби ѝ глаата, напрај ѝ на парчиња ако мојт нека касат после. Така требит и на Турците да им сториме за да не касаат.
БЛАГУНА: Колко луѓе умреле од змија, колко жетварки! Току...
ДУКО: Много умреле од змија, ама ја велам много појќе умреле од другиве змии со две нозе што со уста не касаат тие, а со куршум и нож. И колко илјади има умрени, број немаат...

(Дејствие прво, сцена прва, стр. 136)

СЕКРЕТАРОТ: Има ли да чека некој надвор?
ЗАПТИЈАТА: Много, баш катип ефенди!
СЕКРЕТАРОТ: Кој?
ЗАПТИЈАТА: Сè гаури.
СЕКРЕТАРОТ: Доб'р кар ќе имат; дојдоа ли тија гаури, што чинат давија за момичката што граби Осман-бег?

Б.

ЗАПТИЈАТА: Тука се.
СЕКРЕТАРОТ: А тој овчарот?!
ЗАПТИЈАТА: Од сабајле чекат?...
СЕКРЕТАРОТ: Брго да го викаш овде!
ЗАПТИЈАТА: Пеќи (Тргнува, но се враќа) Ами...ефенди...денеска дали ќе капнит нешто?
СЕКРЕТАРОТ: Елбета...кога имат гаури давија да чинат, тогаш и алашвериш за нас имат. Скуби, колко што можеш...без арен бакшиш ни еден каурин не пуштај, ни при мене, ни при Вали-паша.
ЗАПТИЈАТА: (Ниско се поклонува до земја и излегува)
СЕКРЕТАРОТ: Скуби тија гаури дури се будали, пари да паднат...После некоја година кој знае што излагат...

(Дејствие 4, појава прва, стр. 196)

*(„Одбрани драми“ - В. Чернодрински
„Мисла“/ „Македонска книга“, 1985)*

<p>2.1) Преку извадокот А е даден опис на</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(2.2) „Змијата“ во извадокот А претставува симбол за</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(2.3) Целото драмско дејство во драмата „Македонска крвава свадба“ се темели на конфликтот помеѓу</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(2.4) Кој е гласноговорникот на новите, на револуционерните заложби?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(2.5) Власта во извадокот Б е претставена како</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(2.6) Низ целата драма единствениот лик во развој е ликот на</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(2.7) Како се вика театарската група која ја основал Војдан Чернодрински кој се смета за основоположник на македонскиот театар?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>
<p>(2.8) Во која година првпат изведена драмата „Македонска крвава свадба“?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p><input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>1 2</p>

<p>3 Теодосиј Синаитски во Предговорот кон делото „Утешение грешним“ од Кирил Пејчиновиќ запишал: „Еве клуч што отворует срдцето ваше, не клуч от злато и сребро, но клуч од железо и челик, што да не се вие... тој клуч може да отвори срдцето на простиот човек“.</p> <p>Кој е тој клуч од железо и челик за којшто зборува Синаитски?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>4 За каков правопис се залага Крсте Петков Мисирков во своето дело „За македонските работи“?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>5 Каква гласовна промена се случува при изведба на множинската форма од именката <u>орел</u>?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>6 Во зборот прелетавме морфемата лета се нарекува _____ морфема.</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>7 Образувај збирна множина од именката <u>планина</u>.</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>8 Како гласи долгата заменска форма за директен предмет за трето лице множина?</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>

<p>9 Првиот научно аргументиран, теоретски и практично разработен текст за кодификација на македонскиот јазик го предложил</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>10 Во реченицата: <i>Тој, сигурно, веќе пристигнал во градот</i>; модален збор е</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>11 Науката која ги проучува сопствените имиња се вика</p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>12 Определи го предлошкиот предмет во реченицата: <i>Со малата крошна мајката му подаде шумски јагоди на детето.</i></p> <p>_____</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>13 Првите македонски писатели своите книги ги пишувале на _____ јазик.</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>14 Зборовите решение и соопштение припаѓаат на видот _____ именки.</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>
<p>15 Повратните глаголи се разликуваат од другите глаголи по тоа што во себе вклучуваат _____ форма.</p>	<p>1 поен</p> <p>1 <input type="text"/> 2 <input type="text"/></p>

Blank lined page for writing.

МИСТЕРИЈАТА НА СОНОТ: ШТО Е ОНА БЕЗ ШТО НЕ МОЖЕМЕ, А СОНОТ НИ ГО ДАВА?

Сонот ни дава сила и енергија за секоја задача, ни помага подобро да ја сочуваме енергијата, ја поправа штетата во организмот и му овозможува на мозокот да се организира.

Сонот ни треба, но не се знае зошто.

Речиси третина од нашиот живот го поминуваме спиејќи, но научниците велат дека сонот се наоѓа некаде помеѓу телесните функции и однесувањето – бидејќи ни треба, без него не можеме, но сепак ја контролираме околноста во која ќе спиеме.

Мистеријата на точната причина поради која сонуваме е повод за многу невролошки студии, но неговата единствена функција до ден денес не е докажана.

Намалување на ризикот и зголемување на ефикасноста

Сите видови организми имаат време за будна состојба и сонување, а колку сонот ќе трае зависи од самиот вид. На пример, лилјациите спијат околу 20 часа на ден, мачките околу 20 часа, шимпанзата околу 9 часа, тигарот 16 часа, а жирафите само 2 часа на ден.

Едно од објаснувањата за различните потреби од спиење е дека не им треба на сите видови подеднаква количина на сон за тоа колку ловат, како и за условите во кои живеат.

„Ако лилјакот поминува повеќе време буден, не би бил толку успешен во ловот, а и ако излегува преку ден, би бил мета на многу предатори“ – вели професор Џером Сигел.

Сонот е како храна

Некои научници сонот го споредуваат со храната, па според нив спиењето е како и храната: заштитен механизам кој ни помага да имаме повеќе енергија, да бидеме посреќни и подобро да функционираме.

Колку што храната му е потребна на организмот, толку му треба и сон, но, од друга страна, човек на одредено време може да скрати и од обете. Иако гладта се смирува со која било намирница, а ненаспиеноста и уморот на кое било место, сепак луѓето овие потреби ги доведуваат до совршенство со гастрономски вечери и спиење на свилени покривки.

Топло ни е бидејќи спиеме

Една од најраните теории, таканаречена еволуциска теорија на неактивноста, вели дека сонот е некој вид адаптација и механизам на преживување кој му овозможува на организмот топлина, особено додека е ранлив.

Теоријата вели дека животните кои спиеле за време на нивниот ранлив период имале поголеми шанси за преживување од оние кои биле активни, а преку процесот на природна селекција, сонот станал нужност. Исто така, метаболизмот значајно се успорува додека спиеме, па тој му овозможува на телото залиха на енергија.

Мозокот се организира додека спиеме

Една од новите теории се заснова на сознанијата дека за време на длабоката фаза на сонот мозокот се структурира и реорганизира. Тој феномен, познат како мозочна пластичност, не е во потполност разјаснет, но неговата врска со сонот е очигледна.

Додека спиеме телото „се поправа“

Штетата која настанала во организмот во текот на денот се санира во текот на ноќта, тврдат научници од Харвард. Така повеќето реставрациски функции во организмот се случуваат токму за време на сонот, како растот на мускулите, регенерацијата на ткивото, синтеза на протеини и отпуштање на хормоните за раст.

02.11.2013 | 09:27, Извор: Точка

(17.1) Од што произлегува потребата за различна количина сон кај различните видови?

1 поен

1	2
---	---

(17.2) Зошто за сонот може да кажеме дека претставува заштитен механизам на човечкиот организам?

1 поен

1	2
---	---

(17.3) Според која теорија сонот се толкува како еден вид адаптација и механизам на преживување?

1 поен

1	2
---	---

(17.4) Зошто додека спиеме во телото се создава залиха на енергија?

1 поен

1	2
---	---

(17.5) Кога се случуваат повеќето реставрациски функции во организмот?

1 поен

1	2
---	---

(17.6) Колкав период од нашиот живот го поминуваме спиејќи?

1 поен

1	2
---	---

(17.7) Зошто научниците велат дека сонот се наоѓа некаде помеѓу телесните функции и однесувањето?

1 поен

1	2
---	---

(17.8) Што се подразбира под феноменот мозочна пластичност?

1 поен

1	2
---	---

ПРАЗНА СТРАНИЦА